

АНТИДЕМПІНГ В УКРАЇНІ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ВПЛИВ НА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИКА

Л. І. Чернобай, кандидат економічних наук; Р. І. Гункевич

Сьогодні в умовах глобалізації світового господарства, посилюється роль конкурентної боротьби на світових ринках. Заради виживання національні економіки де-факто змушені балансувати на межі між свободою торгівлі та завуальованим застосуванням протекціоністських заходів. У такій ситуації дуже популярним засобом боротьби стає демпінг. Демпінг містить у собі загрозу для національного виробника не лише як вияв недобросовісної цінової конкуренції, а як і інструмент політичних маніпуляцій антидемпінговими заходами з боку основних партнерів або конкурентів. Проблема антидемпінгових розслідувань є актуальною в Україні з часів прийняття незалежності. На сучасному етапі, зі вступом України до СОТ та пов'язаним з цим зниженням тарифів і мит, постає питання посилення захисту національного виробника від можливої недобросовісної конкуренції та швидкого реагування на прояви демпінгового імпорту з Росії – країни, котра є чи не найбільшим експортером демпінгової продукції на територію України [1].

Питанням антидемпінгового регулювання у світових торговельних відносинах присвячено чимало наукових досліджень, серед яких слід насамперед назвати праці О. Козиріна, С. Осики, В. П'ятницького, Л. Сабельникова, П. Хвойника, Р. Шепенка, Ю. Шишкова, О. Шниркова. Однак є ряд проблемних моментів, які потребують подальших досліджень, наприклад, ідентифікування факту імпортного демпінгу і розрахунок втрат національної економіки.

Мета статті – аналіз структури зовнішньоекономічних зв'язків між Україною та основними світовими партнерами та виявлення факту демпінгу щодо ввезених товарів.

З метою розв'язання поставленої проблеми сформульовано такі завдання:

- 1) охарактеризувати стан антидемпінгових розслідувань в Україні;
- 2) дослідити структуру демпінгового імпорту;
- 3) проаналізувати вплив демпінгового імпорту на галузі вітчизняної економіки та розрахувати втрати вітчизняної економіки від демпінгового імпорту.

В Україні механізм захисту національного виробника від демпінгового імпорту з інших країн, митних союзів або економічних угруповань, порядок порушення та проведення антидемпінгової процедури та розслідування, застосування антидемпінгових заходів визначені Законом «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22.12.1998 р. № 330-XIV зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 23 березня 2000 р. № 1595-III, який складається з 7 розділів, що об'єднують 38 статей [2];

Основними перешкодами на шляху активізації роботи із захисту внутрішнього ринку від демпінгового імпорту є:

- значні обсяги нелегального (контрабандного) ввезення товарів на митну територію України. Недосконалість митної та загальнодержавної статистики, що не дає змоги застосовувати антидемпінгові та компенсаційні заходи;
- низька активність вітчизняних товаровиробників і галузевих асоціацій,
- союзів, спілок в оскарженні недобросовісного імпорту, недостатня їх взаємодія з урядовими структурами у відпрацюванні порушених розслідувань і пасивна позиція в цьому напрямку галузевих міністерств і відомств;

- недоступність митної статистики для вітчизняних товаровиробників.

Щодо особливостей антидемпінгових розслідувань в Україні слід зазначити, що протягом деякого періоду після прийняття Антидемпінгового кодексу України розслідування з приводу недобросовісного імпорту не ініціювалися. Це викликано тим, що українським суб'єктам підприємницької діяльності та орга-

нам державної влади був необхідний час для ретельного вивчення цих нормативних актів, видання низки підзаконних актів для практичного застосування цих законів. Так, за статистикою СОТ, це був період з 1994 по 2000 р. включно. Загальну динаміку антидемпінгових розслідувань, ініційованих Україною можна представити у вигляді діаграми (рис. 1).

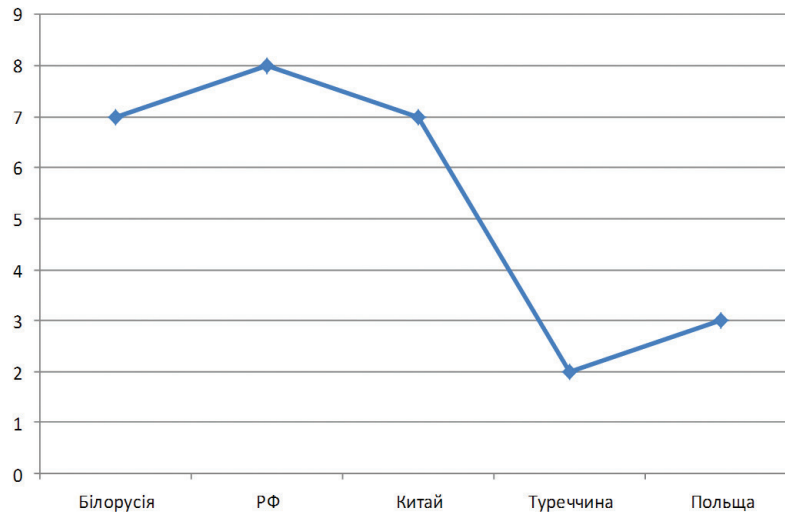

Рис. 1. Динаміка кількості антидемпінгових розслідувань за торговельними партнерами, ініційовані Україною, за період 01.01.1995 р. – 21.10.2011 р. [4]

Як бачимо, загалом за період дослідження з боку України було ініційовано 39 антидемпінгових розслідувань. Найбільше випадків було зареєстровано у 2008 та 2011 рр. – по 7 за рік. Очевидно, такий показник у 2008 р. був зумовлений дією декількох чинників, зокрема настанням світової економічної кризи, що змусила експортерів шукати способи утримання позицій на ринку, та лібералізацією торгових режимів з боку України у зв'язку зі вступом у СОТ.

Згідно з наведеними даними, найбільше випадків ініціювання розслідувань було по відношенню до Росії – 8, Білорусії та Китаю – по 7 випадків за досліджуваний період.

На основі даних діаграми можна зробити висновок, що Україна ініціює найбільше антидемпінгових розслідувань по відношенню до країн пострадянського простору – частка Росії як відповідача становить 21 %, що в абсолютному вимірі становить 8 випадків розслідувань, частка Білорусії – 19 % (7 випад-

ків); а також по відношенню до Китаю (19 % і 7 випадків). У своїй статті сконцентруюсь на дослідженні зв'язків щодо проведення торговельних операцій між Україною та Росією.

Оскільки на сьогодні Російська Федерація посідає одне з провідних місць серед основних економічних партнерів України, розглянемо детальніше дані Міністерства закордонних справ України, частка Росії в загальному обсязі зовнішньої торгівлі України (товари і послуги) становила у 2011 р. 33 % (табл. 1).

Імпорт товарів і послуг за січень – жовтень 2011 р. становив 24936,4 млн дол. США і у порівнянні з січнем – жовтнем 2010 р. збільшився на 6749,8 млн дол. США, або на 37,1 %.

Сальдо за січень – жовтень 2011 р. у торгівлі товарами й послугами з Російською Федерацією негативне і становило 4071,2 млн дол. США та збільшилось на 810,7 млн дол. США у порівнянні з аналогічним періодом минулого року (у січні – жовтні 2010 р. негативне сальдо становило 3260,5 млн дол. США).

Таблиця 1

Частка Російської Федерації у загальному обсязі зовнішньої торгівлі України товарами і послугами за 2001–2011 рр., %

Роки	2007	2008	2009	2010	2011
Експорт	27,6	24,9	24,3	29,5	31,3
Імпорт	26,7	22,0	27,4	34,7	34,6
ЗТО	27,1	23,3	25,9	32,2	33,0

Торгівля послугами, роботами у структурі зовнішньої торгівлі у січні – жовтні 2011 р. становила 11,4 %, у тому числі у загальному обсязі експорту – 21,6 %, у загальному обсязі імпорту – 2,9 % [5]. Структуру демпінгового імпорту з РФ відображено в табл. 2.

Таблиця 2

Структура загального імпорту з Російської Федерації, млн дол. США

Вид продукції	Обсяг імпорту, млн дол. США	Обсяг імпорту, %
Продукція машинобудування	2 447,8	9,8
Загальний імпорт, усього	24 936,4	100
У тому числі:		
Послуги, роботи	733,6	2,9
Товари	24 202,8	97,1
Енергоносії	16 419,1	65,8
Продукція хімічної промисловості	1 741,5	7,0
Продукція металургійної промисловості	2 003,2	8,0
Продовольча продукція	581,4	2,3
Деревина, папір, целюлоза	379,7	1,5
Мінеральні продукти, руди	259,4	1,0
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	198,3	0,8
Продукція легкої промисловості	87,4	0,5
Інші товари	85,0	0,4

Згідно з даними статистичного щорічника України [6], представлені в табл. 2 продукти виробляються в національній економіці, що свідчить про можливість заміни імпорту наявними вітчизняними виробниками.

Що стосується демпінгової продукції, то, за даними Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі, демпінговий імпорт з РФ за останній період включає таку продукцію (табл. 3) [7].

Таблиця 3

Антидемпінгові заходи щодо імпортової продукції походженням з РФ

Товар	Термін дії заходів	Вжиті заходи
Плити деревноволокнисті (ДВП)	08.2006 по 08.2009	Остаточне антидемпінгове мито у розмірі – 31,58 %
Листи азбестоцементні гофровані	з 05.2007 по 05.2012	Остаточне антидемпінгове мито у розмірі – 21,8 %
Абразивні інструменти	з 03.2008 по 03.2013	Остаточне антидемпінгове мито у розмірі – 34,6 %
Нітрат амонію (аміачна селітра)	з 06.2008 по 06.2013	Остаточне антидемпінгове мито у розмірі 9,76 % для ВАТ «Дорогобуж»; 10,78 % для ВАТ «МКХ ЄвроХім»; 11,91 % для інших виробників
Стрілочні переводи	з 11.2008 по 11.2013	Остаточне антидемпінгове мито у розмірі – 59,4 %

Як бачимо, найактуальнішим є «Антидемпінговий захід щодо стрілочних переводів походженням з РФ», на яке встановлено мито у розмірі 59,4 %.

Отже, завдання полягає в тому, щоб дослідити, в якій мірі конкретний товар походженням з РФ завдав шкоди національному товаровиробнику.

Для цього потрібно оцінити рівень розвитку галузі в Україні, котра займається виробництвом стрілочних переводів і дати якісну характеристику загрози демпінгу, який несе за собою імпортований товар.

Об'єктом розслідування є стрілочні переводи, які класифікуються згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, за кодом 8608001000 (2371г-14).

Його виробництво належить до галузі залізничного машинобудування – визначної галузі

української економіки. Стрілочні переводи використовуються як у самому залізничному транспорті, так і в інших, не менш важливих для України галузях – гірничій, нафтодобувній і переробній.

Визначити стан діяльності з виробництва стрілочних переводів у галузевому портфелі промисловості України можна за допомогою такого маркетингового інструменту, як матриця БКГ. Така матриця розробляється в координатах «темپ зростання ринку» – «частка імпорту». Матриця БКГ дає змогу визначити поточний стан галузі, оскільки кожен квадрат передбачає визначений набір характеристик. Згідно з методикою побудуємо таку матрицю для діяльності з виробництва стрілочних переводів в Україні (рис. 3).

Рис. 2. Матриця БКГ, застосована до виробництва стрілочних переводів у галузевому портфелі промисловості України

Отже, як бачимо, матриця показала, що виробництво стаціонарного обладнання залізничних колій належить до квадрата «дійні корови». Цей тип квадрата характеризується високою часткою на ринку, але низьким темпом зростання обсягу продажів. «Дійних корів» необхідно берегти і максимально контролювати. Їх привабливість пояснюється тим, що вони не вимагають додаткових інвестицій і самі при цьому забезпечують хороший грошовий прибуток. Кошти від продажів можна

спрямовувати на розвиток «Важких дітей» і на підтримку «Зірок».

Згідно з інформацією скаржника ВАТ «Дніпропетровський стрілочний завод» імпорт в Україну стрілочних переводів, походженням з Російської Федерації, здійснюється за демпінговими цінами та в значних обсягах [8]. У 1 кварталі 2001 р. обсяг зріс на 300 % в порівнянні з 2 кварталом 2000 р. Середня митна ціна за одиницю продукції у 1 кварталі 2001 р. зменшилась на 49,58 %, порівняно

з 2 кв. 2000 р., що завдає йому значної шкоди [8].

Щоб дослідити, в якій мірі даний товар завдав шкоди вітчизняному виробнику, наведемо таку інформацію: про ціни, за якими товар, що імпортується в Україну, продається на внутрішньому ринку країни-експорту (або, якщо відомо, про ціни, за якими товар продається з

країни походження або країни-експорту в одну або кілька третіх країн, або про конструйовану вартість товару); про експортні ціни або про ціни, за якими товар уперше перепродається незалежному покупцю в Україні.

Представимо вихідні дані та відповідні розрахунки в табл. 4.

Таблиця 4

Розрахунок демпінгової маржі

Розрахунок демпінгової маржі за товарами «стрілочні переводи» ПЕРЕЛІК відповідних типів і марок стрілочних переводів походженням з Російської Федерації, до яких застосовані остаточні антидемпінгові заходи	Ціна на внутрішньому ринку країни-експорту	Експортні ціна, за якою товар вперше перепродається незалежному покупцю в Україні	Демпінгова маржа
Для колій магістрального транспорту:			
Стрілочний перевід типу Р-65, марки 1/11, колія 1520 мм, орієнтовна маса 14,8 т	131350 грн	110000 грн	-21350 грн
Стрілочний перевід типу Р-65, марки 1/9, колія 1520 мм, орієнтовна маса 13,0 т	128450 грн	108000 грн	-20450 грн
Стрілочний перевід типу Р-65, марки 1/11, колія 1520 мм, орієнтовна маса 14,3 т	130000 грн	109500 грн	-20500 грн
Стрілочний перевід типу Р-65, марки 1/6, колія 1520 мм, орієнтовна маса 7,9 т	6750 грн	4500 грн	-2250 грн
Стрілочний перевід типу Р-50, марки 1/11, колія 1520 мм, орієнтовна маса 11,0 т	146250 грн	88215 грн	-58035 грн
Стрілочний перевід типу Р-50, марки 1/9, колія 1520 мм, орієнтовна маса 10,0 т	144000 грн	96000 грн	-48000 грн
Стрілочний перевід типу Р-50, марки 1/6, колія 1520 мм, орієнтовна маса 6,6 т	45000 грн	30000 грн	-15000 грн
Для колій промислових і гірничо-збагачувальних підприємств:			
Стрілочний перевід типу Р-65, марки 1/9, колія 1524 мм, орієнтовна маса 11,5 т	236250 грн	118000 грн	-118250 грн
Стрілочний перевід типу Р-65, марки 1/7, колія 1524 мм, орієнтовна маса 8,2 т	213750 грн	142500 грн	-71250 грн
Для колій метрополітену:			
Стрілочний перевід типу Р-50, марки 1/5, колія 1524 мм, орієнтовна маса 6,9 т	33000 грн	17750 грн	-15250 грн
Середнє значення	120400 грн	78288, 75 грн	-42111, 25 грн

Отже, демпінгова маржа є значною і становить близько 65 % ($78288, 75/120400 \cdot 100 = 65,02$ %).

Можна зробити висновок, що стрілочні переводи походженням з РФ є демпінговими та такими, що завдають шкоду вітчизняному виробнику, зокрема скаржнику ВАТ «Дніпропетровський стрілочний завод».

Результати дослідження показали, що стрілочні переводи, зроблені в РФ, є демпінговою продукцією, котра є потенційною загрозою

для вітчизняного залізничного машинобудування. Для цього, за рішенням Комісії, було введено остаточне антидемпінгове мито у розмірі 59,4 %, що повинно покрити всі втрати від продажу даної продукції на національному ринку.

Що стосується іншої продукції, котра імпортується з-за кордону та є аналогічною у виробництві вітчизняним виробником, потрібно застосовувати заходи у вигляді справляння попереднього антидемпінгового мита, яким об-

кладається товар кожного постачальника (виробника, експортера, імпортера).

ЛІТЕРАТУРА

1. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ : монографія / за наук. ред. Т. М. Циганкової. – К. : КНЕУ, 2003. – 660 с.
2. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту [Електронний ресурс] : Закон України № 330-XIV від 22 груд. 1998 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=330-14>. – Назва з екрана.
3. Антидемпінгові процедури як механізм захисту вітчизняних виробників на ринку товарів і послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://viza.dp.ua/viza/ua/product_ua.cf_m?Prid=10&psid=98. – Назва з екрана.
4. Statistics on anti-dumping [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/adp_e.htm. – Titla from display.
5. Дані Міністерства Закордонних Справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/58040.htm>. – Назва з екрана.
6. Дані Статистичного Щорічника України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.oseu.edu.ua/docs/StatSchorichnyk%20Ukrainy%202009.pdf>. – Назва з екрана.
7. Дані Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrexport.gov.ua/ukr/torg_obmegennja/ukr/990.html. – Назва з екрана.
8. Дані Повідомлення Міжвідомчої Комісії з Міжнародної Торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/shodo-aktualizovanoyi-informaciyi-5bshodo-osoblivih-vidiv-mi-doc104717.html>. – Назва з екрана.

УДК 330.341.1

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ПОТЕНЦІАЛ» У КАТЕГОРІАЛЬНОМУ АПАРАТІ

Я. О. Барибіна, кандидат економічних наук

У сучасних умовах господарювання посилюється конкурентна боротьба між підприємствами різних форм власності, що зумовлює необхідність дослідження потенціалу для забезпечення формування конкурентних переваг вітчизняних підприємств. За умови ефективного використання потенціалу зростає ймовірність сформуванню конкурентну перевагу.

Проаналізувавши праці науковців, які досліджували сутність поняття «потенціал», ми виявили тенденцію до постійних змін у його трактуванні. Слід зазначити, що в сучасних наукових публікаціях висвітлюються різні аспекти поняття «потенціал» і переважно вказується на значні розбіжності у визначенні самого поняття «потенціал», його сутності,

складових елементів і співвідношення з іншими категоріями.

Щодо категорії «потенціал підприємства», то наразі в економічній літературі, теж не існує однозначного її трактування. А складність цієї категорії стала причиною існування значної кількості найрізноманітніших поглядів щодо її тлумачення.

Досліджуючи сутність поняття «потенціал», ми також встановили, що у наукових працях поняття «потенціал» тісно пов'язана з характером цілей підприємства. Високий потенціал дозволяє розширити коло можливих стратегій, зробити їх найбільш активними та наступальними. Однак практика засвідчує, що навіть, володіючи достатнім потенціалом, під-